

Meddelelser om Agerbruget paa Ourupgaard, Gjedsergaard etc.*)

Af Statsraad, Godsseier C. Tesdorpf.

De Gaarde, hvis Drift jeg selv leder, ere følgende:
paa Falster:

1. Ourupgaard	1016 Tdr. Land geom. Maal,
2. Kringelborg	270 — —
3. Gjedsergaard	529 — —
4. Frisensfeld	291 — —
5. Bøttøgaard	280 — — foruden 250 Tdr. Land permanent Græsning,

og paa Sjælland:

6. Petersdal (paa Amager) 125 Tdr. Land.

Resten af Eiendommen er bortforpagtet til c. 100 Fæstere, der omtrent hver har et Gjennemsnitsareal af 60 Tdr. Land. Husmændenes Antal er 114, der hver har c. 3 Tdr. Land, og c. 100 Husmænd uden Agerjord, men med Have. Desuden havees til Eiendommen c. 940 Tdr. Land Skov, næsten udelukkende Eg og Bøg, og en betydelig Kirkeeiendom, hvis Indtægter komme igjennem Tiender.

Paa Gaarden Nr. 5 nær kan Jorden i Almindelighed betegnes som frugtbar af Naturen, bestaaende af temmelig mild,

*) Denne Afhandling er fremkommen som Besvarelse paa en Række Spørgsmaal fra Prof. Wilson i Edinburgh til Statsraad Tesdorpf paa Ourupgaard om Størrelsen og Driften af hans Eiendomme. Den er paa Redaktionens Anmodning velvilligt overlagt Tidsskriftet til Offentliggjørelse.

humusrig Lerjord med saa godt som overalt Mærgelunderlag; Gaardene Nr. 2 og 3 have tilbøds stærk Lerjord. Jorden pløies for Tiden i en Dybde af 8 til 9 Tommer. Jorberne ere i Almindelighed flade og ikke høit over Havet; de høieste Punkter paa Den ligge ikke 50 Fod over dagligt Vand, men hæve sig alligevel saa meget, at vi have seet os istand til paa samtlige Gaarde, Nr. 5 undtagen, at anvende dyb Draining. Da Gaarden Nr. 6 drives under exceptionelle Forhold, medtages den ikke i de følgende Sammenligninger.

Paa Gaardene Nr. 2, 3 og 4 have vi følgende Sædskifte:

1. Brak, — $\frac{2}{3}$ Winterbrak og $\frac{1}{3}$ Sommerbrak.
2. Hvede.
3. Byg eller Havre.
4. $\frac{1}{2}$ Erter, $\frac{1}{4}$ Roer, $\frac{1}{4}$ Bønner og lidt Blandsæd.
5. Havre eller Byg.
6. Kløver, dels til Slæt, dels til Græsning.
7. Græs.

Paa Gaarden Nr. 1 have vi det samme Sædskifte, kun at vi have en ottende Mark, der fortiden ligger til Græs, altsaa 3 Aars Græs.

Vi ere imidlertid særdeles misfornøiede med denne tredie Aars Græsmark og ere derfor bestræbte med at gaa over ogsaa paa denne Gaard til syv Marks Inddelingen. Manglen paa Græs agte vi at afhjælpe ved at inddele den ottende Mark med dertil grænsende Mosestrækninger, som vi have kunnet draine og forbedre igjennem Blanding med god Jord og Kompostgødning, i 5 Afdelinger med 2 Kornafgrøder og 3 Græsmarker, hvoraf den ene bliver silbig Sommerbrak til Byg. Forøvrigt have vi temmelig bethdelige Græsressourcer paa Gaarden Nr. 5, en Gaard af meget let Bestaffenhed (hvor Sædskiftet er: 1. Brak, 2. Rug, 3. Byg og Rutabaga, 4. Havre, 5. Kløver, 6 og 7 Græs) liggende langs med Stranden, hvor det foranvænte Areal henligger til permanent Græsning, især tjenlig for Faar og Ungkvæg. Sin syv Marks Inddeling ansee vi for at være den mest hensigtsmæssige for vore Forhold, thi

vi komme da iffun hvert syvende Aar med de samme Afgrøder — med Erterne iffun hvert fjortende Aar —, hvilket efter vor Formening har en gunstig Indflydelse paa Sædens Givtighed og gode Udvikling, ligesom ikke mindre paa Kløverens Billighed til at vøge.

Til Jordens Bearbejdning eller rettere til det egentlige Agerbrug regne vi, at der i Almindelighed medgaaer pr. 100 Tdr. Land 5 Arbeidere, foruden nogle Fruentimmer og nogle Dreng; i Høsten forsøges dette Antal baade ved flere Mandfolk, men især med Fruentimmer; dette Extratal er imidlertid i de senere Aar blevet noget formindsket, siden Anvendelsen af Meiemaskiner er bleven almindelig. I Marken anvendes Fruentimmer hos os til Spredning af Gjødning, ved Roedyrkning hele Tiden, i Korn- og Høhøsten, hvorimod de nødigen om Vinteren gaa paa Arbejde paa Gaardene.

Ved Siden af denne Arbeidskraft findes den Haandkraft, som er fornøden til Driften af Meierierne paa de Gaarde, hvor disse ere.

Af Heste bruges i Gjennemsnit til det almindelige Agerbrug, naar Hestene ernæres kraftigen, 4 pr. 100 Tdr. Land. Ligger Gaarden langt fra Markedet, hvilket er Tilfældet med tre af de nævnte Gaarde, forsøges Hestenes Antal med et Par, hvilket navnlig er Tilfældet paa Gaarden Nr. 3. Med nævnte Hestekraft udføres ikke alene alt Markarbejde, men tillige Tærkning af Sæden. Til Meierierne havees særlig Hestekraft.

Arbejderne bestaa dels af yngre ugifte Karle, som i Almindelighed fæstes paa et helt eller et halvt Aar, og de benyttes som oftest til at arbejde med Hestene, og dels af gifte Dagleiere, der enten bo i Arbejderhuse i Nærheden af Gaarden eller i de i Nærheden liggende Landsbhyer. Arbejdslønnen er opadgaaende, men kunde taale at være det end mere. De yngre ugifte Arbeidere tjene en Løn af 50 til 70 Rd. om Aaret; de fæstes paa et halvt eller et helt Aar. Den gifte Arbeiders Gjennemsnitsfortjeneste udgjør, naar baade Dagarbejde og Affordarbejde tages i Betragtning, mindst 3 Mk. pr. Arbejdsdag paa Mandens

egen Koft, i Høsten derimod næsten dobbelt saameget. Den Del af Arbejderklassen, der ikke har mindre Jordlodder (i Almindelighed paa c. 3 Tdr. Land) i Brug, faaer hos mig Korn, Smør og Mælk, saa meget som der udfordres til en Families Underhold, til nedsat Pris, idet de kun betale 4 Rd. for 1 Td. Rug, 3 Rd. for 1 Td. Byg og 28 Sk. for 1 Pd. Smør. *)

Arbejderen boer i Almindelighed godt og meget billigt; hans aarlige Leie for et godt Hus med Have paa omtrent 3 Skpr. Land udgjør i Reglen c. 9 Rd.

Den gifte Arbejder er ikke bunden ved nogen Kontrakt, men kan tage Arbejde, hvor han ønsker; han arbejder imidlertid altid kun paa nærmeste Gaard.

Befætningerne bestaa dels af Hornkvæg, dels af Faar og Svin. Koen udgjør det principale Husdyr; ved Siden af den have vi en betydelig Flok Ungkvæg og c. 90 Stkr. Fedekvæg, hvoraf c. 55 Stkr. ere Stude, Resten yngre og ældre Køer, der dels fedes til egen Brug, dels til Salg. Faareflokken bestaaer af c. 2500 Stkr. grove Merinos; den fordeles over alle Gaardene. Nærlig en Fjerdedel af denne Flok bestaaer af Moderfaar; Resten er yngre Faar og Beder; en Fjerdedel af Flokken sælges i slagtetjenlig Tilstand; Bederne ere i klippet Tilstand betalte med 35 sh. (15½ Rd.) i Edinburgh; Flokken giver imellem 4 og 4½ Pd. Uld i Gjennemsnit, godt vadsfet.

Gaardenes Befætninger bestaa i denne Vinter af følgende Kreaturer:

1. Durupgaard: 4 Tyre.
225 Mælk Køer.
10 Stkr. Fedekvæg.
200 Svin.
330 Faar.

*) Ved at gjennemlæse disse Linier endnu engang, mindes jeg, at med Hensyn til Arbejderens Stilling og Vilkaar burde jeg have tilføjet, at han tillige faaer et Deputat af Brænde, har fri Læge og Medicin for sig og Familien, fri Skolegang for sine Børn, og selvfølgeligen nyder alle de smaa Begunstigelser, især naar Familien er talrig, der overalt komme Arbejderen tilgode, hvor Forholdet er som det bør være mellem Husbonden og Arbejderen.

2. Kringelborg: 9 Malkeføer.
62 Kvier og unge Tyre.
10 Stkr. Fedekvæg.
750 Faar.
3. Gjedsergaard: 1 Tyr.
113 Malkeføer.
12 Stkr. Fedekvæg.
110 Svin.
440 Faar.
4. Frisensfeld: 4 Tyre.
16 Malkeføer.
28 Stude.
4 Stkr. Fedekvæg.
23 Kvier.
533 Faar.
5. Døttøgaard: 1 Tyr.
5 Malkeføer.
25 Stude.
18 Kvier.
400 Faar.

Vi anvende i Almindelighed det Princip at fodre vore samtlige Husdyr saa stærkt, som de kunne taale at fodres i Forhold til deres Størrelse og deres Udbytte. Kraftfoderet bestaaer af Hørfrølager og Rapskager, alle Slags Korn og Klib, ved Siden af Hø og Roer, til Malkeføer især Kunkelroer. Ved Jordernes tiltagende Kraft er det i de senere Aar blevet os muligt at ernære samtlige Kreaturer meget rigelig baade om Vinteren og om Sommeren.

De fede Kreaturer sælges tilbøls her paa Stedet, men hovedsageligen og navnlig i de senere Aar, hvad Hornkvæg og Faar angaaer, i England; Svinene sælges i Hamborg. Studene ere i Gjennemsnit i England betalte med 20 £ pr. Stk. Af Svin have vi i afvigte Aar solgt 235 Fedesvin, der i Gjennemsnit gav i rent Nettoudbytte 32 Rd. pr. Stk.

Vort Kornudbytte er i stadig stærk Stigning og ful-
minerer vistnok endnu langt fra, men vil kunne bringes en Del
høiere endnu. Gjennemsnitsafgrøderne i de sidste 5 Aar,
1860—1864 have været aarlig:

	Svede. Folb.	Rug. Folb.	Byg. Folb.	Havre. Folb.	Erter. Folb.	Bønner. Folb.	Salt i aarlig Tdr. Korn.	Gjennemsn. Folb.
1. Durupgaard	13,3	—	14,8	18,9	8,6	12,6	7324	13,82
2. Kringsborg	15,9	—	16,8	24,8	8,9	—	2293	17,04
3. Gjesfergaard	14,3	—	14,2	21,4	7,5	13,4	3748	14,60
4. Frisensfeld	13,5	—	14,4	21,2	9,3	—	1965	15,50

Høsten for Aaret 1866 menes at være, efter hvad vi hid-
til have tærstet:

	Svede. Folb.	Rug. Folb.	Byg. Folb.	Havre. Folb.	Erter. Folb.	Bønner. Folb.	Salt Tdr. Korn.
1. Durupgaard	15,0	9,0	15,0	24,0	12,0	12,0	8333
2. Kringsborg	16,0	—	16,0	25,0	12,0	—	2643
3. Gjesfergaard	17,0	—	17,0	22,0	15,0	13,0	4268
4. Frisensfeld	19,0	—	22,0	24,0	16,0	—	3070

3 afvigte Aar var følgende Areal besaaet med:

	Svede.	Rug.	Byg.	Havre.	Erter.	Bønner.	Blandsf.	Koer.
1. Durupg. Td. Td.	124	22	126	120	50	12	44	19
2. Kringsb.	—	42	—	40	41	28	—	12
3. Gjesferg.	—	65	—	68	65	24	9	16
4. Frisensfeld	—	40	—	40	40	24	5	7

Først i de senere Aar have vi anvendt kunstig Gjødning i
i større Maalestof og gjøde nu til alle Afgrøder:

til Vintersæd, foruden 12 til 14 Læs animalsk Gjødning,
400 Pbd. sur fosforsur Kalk og 100 Pbd. Guano pr.
Td. Land,

— Byg, 2 à 300 Pbd. s. fosfors. Kalk, 50 Pbd. Chilisalpeter
og paa de svageste Steder endnu 50 Pbd. Guano pr. Td. Td.,

— Koer 450 Pbd. s. fosfors. Kalk og 200 Pbd. Guano; til
Bønner 200 Pbd. Guano og i den sidste Tid desuden
300 Pbd. s. fosfors. Kalk pr. Td. Land.

Antallet af Mælkekøer have vi alt nævnt; Racen er udelukkende Angler. I dette Aar have vi for første Gang naaet at have dem paa Græs i 6 Maanedere og kun 6 Maanedere paa Stald. Indtil Midten af September staa Køerne tøirede; fra den Tid af gaa de løse. Køernes stærke Ernæring om Vinteren medfører den Ulempe, at vi have et for stort Procentantal Overløbere og Kastere, ligeledes lide vi ikke lidt af Mælkesfeber, ¹ der i Gjennemsnit tager mindst 2 pCt. af Besætningen. Vi antage, at Anglerkoen er i Forhold til sin Størrelse og Vægt den mælkerigeste Ko vi kjende; ved selv at lægge den til og opdrætte den, bliver den ved en rigelig Ernæring fra Kalv af større og sværere end Anglerkoen er i sit Hjem. Ved et systematisk Tillæg paa den bedste Ko og efter den bedste Tyr, vi kunne pille ud af vore store Besætninger, ere vi imidlertid med Guds Hjælp paa Vei til at komme i Besiddelse af Stammer, der ere særdeles produktive. For at opruffe Blodet, importere vi stadig et lille Antal udsøgte Anglerkøer, ligesom vi ogsaa aarlig indkjøbe en enkelt Tyr fra en særdeles omhyggelig tillagt Rvægstamme paa Sjælland.

Selve Meieridriften er den holstenfke, med de Forbedringer, som den nyeste Tid har frembragt. Mælken hensesættes i malede Træbøtter med 3 til 4 Rander i hver Bøtte; der kjerne med Dampkraft, og Ostemælken opvarmes ved Hjælp af et Kobberrør ved Damp. (I selve Meierilokalet er en Dampmaskine paa 3 Hestes Kraft, der formaler alt Korn til Kreaturerne, knuser Havre til Hestene, kjerne, leverer Damp til Ostelavning og til at koge Mæden ved, ligesom ogsaa alle Lokaler til Meieri-personalet opvarmes ved Damp). Ballen føres til Svinestalden igjennem underjordiske Rør.

Meieriudbyttet findes fremstillet paa nedenstaaende Tab. I.

Vi ere af den Formening, at jo mere Driftskapital vi have anvendt, desto bedre har Nettoudbyttet været. Vore Avlsbrug ere ikke gamle; Gaardene ere paa en Maade blevne danne, det vil sige i deres nuværende Størrelse, for c. 20 til 25 Aar tilbage. Som alt hittet, kulminere de vistnok endnu

langtfra, men ikke desto mindre er det Nettoudbytte, de give, særdeles tilfredsstillende. Vi formene at føre^{et}et meliorerende Agerbrug, ved hvilket der aarligen lægges til Gaardenes Grundkapital igjennem en Forøgelse af Kræfterne; ogsaa Besætningen og Inventariet forøges og forbedres stadigen; dertil kommer, at jeg, som Eier, ikke kan føre min Bedrift saa økonomisk som en Forpagter, og dog har Nettoudbyttet i 1865 været som i Tab. II. fremstillet, hvorved endnu maa bemærkes, at navnlig Vintersæden gav 25 til 30 pCt. mindre end Gjennemsnit, at ogsaa Havren led stærkt af Tørke, og at Kløverens Udbytte kun var saare ringe i det nævnte Aar.

At Gaardene Nr. 2 og 4 ikke have givet større Udbytte, ligger i Besætningen, thi vi komme hverken ved Studesedning eller ved en Besætning af Ungkvæg eller ved en Faareflokk til en ordentlig Indtægt af Kreaturbesætningen i Sammenligning med Udbyttet af en Flok solide Malkeføer. Paa Gaardene Nr. 1 og 3, hvor vi have Meierier har Udbyttet af Kreaturbesætningen og Faareflokken været 28½ Rd. pr. Td. Land; hvor vi fede og holde Ungkvæg (Nr. 2 og 4) kun c. 13 Rd. pr. Td. Land, nemlig paa:

1. Durupgaard	27	Rd.	74	Sk.	pr.	Td.	Land.
2. Kringelborg	10	—	27	"		—	
3. Gjedsergaard	28	—	76	"		—	
4. Frisenfeld	15	—	83	"		—	

Gaarden Nr. 4, der ellers hører til de bedste Gaarde, har paa Grund af en uheldig Besætning iaar kun givet det anførte ringe Udbytte, i Reglen var det endel større. (See den foranævnte Kornhøst for 1866). Vi betragte det som en væsentlig Fremtidsopgave at gjøre Faareholdet og Studenes Fødning mere indbringende, og haabe at det skal lykkes os at opnaa et noget bedre Resultat. Vi anstille saaledes et større Forsøg med Krydsning af Korthorn og udsøgte Exemplarer af bedste Malkeføer fra de bedste Egne af Thyland.

Vore Merinosfaar søge vi nu igjennem stærke og store Rambouillet-Springvædere og en kraftig Ernæring baade om

Vinteren og om Sommeren at bringe mere ind i Rjødfaarets Række; vi kunne imidlertid endnu ikke sige, at vi kunne meddele Resultater; vi forlade nødig Merinosfaaret, fordi det er et Flokksfaar og mere lader sig nøie med Uffaldet i et Agerbrug (Braf og Stub) og om Vinteren med Vertefodret, der endnu fremdeles er Hovednæringen for Faaret. Koedyrkning i engelsk Omfang passer ikke for vort Klima, om end alle andre Betingelser vare tilstede.

Ved Administrationen af mine Eiendomme har jeg altid haft saa meget som muligt det Maal for Øie, at tilveiebringe en harmonisk Fremadstriden af de forskjellige Bestanddele, gaaende ud fra den Anskuelse, at intet Lem uden Tab for det Hele kan taale at staa tilbage; deraf følger, at jeg altid har søgt at undgaa enhver forceret Fremgang; vi have i Almindelighed kun gjort smaa Skridt, men jeg mindes ikke det Tilfælde, i hvilket vi have været nødsagede til atter at opgive en paabegyndt Kultur. Vi have dernæst gjort os det til en uafviselig Regel at undgaa enhver Overbebyrdning, der altid vil virke skadelig og foranledige Stagnation og Reaktion. Uigeoverfor Godfernes Fæstere og Arbeidere er det Princip gjort gjældende: „Leve og lade leve,“ „Forpagterens Velstand min Velstand.“ Uigeoverfor de Jorder, vi dyrke, er det min fulde Overbevisning, at det bør være Grundprincippet for enhver Bruger, der er sikket sit Arbeides Frugter i et passende Antal Aar, ikke at berige sig paa Jordernes Bekostning, men stadig arbejde paa at forøge Jordernes Produktionsevner; kun hvor disse staa i et heldigt Forhold til de Fordringer, vi gjøre til vore Jorder, kan et indbringende Agerbrug i Længden gennemføres; kun det System kan kaldes rationelt, der sikker enhver Afgrode en saadan Stilling i Sædskiftet, at dets Udbytte under normale Forhold maa blive stort.

Tab. II.

Omfostringer ved Gaardenes Drift etc.

	Bortindtægt af Korn, Kreaturer og Gaar.		Korn og Korf til fæde		Arbejdskøllene.		Korn og Korf til Gaardens Beskyttelse.		Udgift ved Driften af Mødet.		Gaardværterens Løn, Korf, Materiale etc.		Latter, Stenber etc. af Gaarden.		Græske, Klavertre etc.		Kunstig Gødning.		Indløst Korn, Stib og Distager.		Korttidige Udgifter.		Udgiften		Rentindtægt			
	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	pr. B.	
Durupgaard	56750	8 1201118	1412	4779	7 320269	273752	980	63 6135	14 502555	2352	29 38636	19	38	3	20113	85	19	76										
Stringelborg	11455	52	2974	66	500	—	463	82	1061	8 269	54	1420	48	597	6	249	32	7536	8	27	90	3919	44	14	48			
Gjebjerggaard	27955	45	5318	11	1030	2278	51494	8 1581	36 534	95 2907	6 2289	1 1285	20 18717	86	35	36	9237	55	17	44								
Griffenfeld	10859	31	2384	95	400	—	450	38	641	21 239	76 1608	71 1569	30 488	29 7782	72	26	80	3076	55	10	70							